FELSEFE Sınıf-11

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU 18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNİ HAZIRLAYAN DÜŞÜNCE ORTAMI

18. YÜZYIL-19.YÜZYIL FELSEFESİNİ HAZIRLAYAN DÜŞÜNCE ORTAMI

18-19. yüzyıl felsefesi, 15. yüzyılla başlayan bir sürecin birçok alanda sonuçlarının yaşandığı dönemi işaret etmektedir. Bilim, sanat ve felsefede birçok ürün ortaya konmuş ve toplumsal yapıda değişimler yaşanmıştır. 15-17. yüzyıl felsefesi, 18-19. yüzyıl felsefesini etkilemiştir. İngiltere'de meydana gelen Sanayi Devrimi ile bilim ve teknik alanındaki gelişmeler yeni bir ekonomik sistemi ortaya çıkarmıştır. Bu yeni sistem (kapitalizm); yeni bir kültürel yaşantı oluşturmuş, yönetim biçimlerini etkileyerek değişime zorlamıştır. Arkasından yaşanan Fransız İhtilaliyle yayılan özgürlükçü fikirlerle de bu değişim en üst noktaya erişmiştir. 18. yüzyılın ortalarına doğru İngiltere'deki Sanayi Devrimi, pamuk dokumacılığı sektöründe başlamıştır. Makineleşmeyle beraber pamuğun iplik haline getirilmesi ve dokuma tezgahlarının geliştirilmesi sağlanmıştır. Buhar gücünün kullanılmasıyla tekstil alanında hızlı üretimler gerçekleştirilip ekonomik büyüme yakalanmıştır.

MS. 2-15. yüzyılda Batıda aklın kullanımına izin verilmiyordu. Kilise etkindi ve her türlü açıklama dini temellerde yapılıyordu. 15. yüzyılda Rönesans'ın ortaya çıkmasıyla; kilisenin etkisi zayıflamış, İslam coğrafyasından yapılan çevirilerle bilimsel ve felsefi gelişim başlamış, din merkezli düşünceden insan merkezli düşünceye geçilmiş, Avrupa'da aklın kullanımına engel olan baskıcı zihniyet giderek ortadan kalkmıştır.

Hümanizmin etkisiyle ise sanat ve felsefede yeni ekoller doğmuştur. Bilimde evrene yönelik yeni keşifler yapılmıştır. Matbaanın icadıyla okuryazarlık artmıştır. Katolik mezhebinde reform hareketleri yapılmıştır. Protestanlık gibi yeni mezhepler ortaya çıkmıştır.

17. yüzyıl ise bir durulma dönemidir. Rönesans'ın ortaya koyduğu yeni görüş, buluş ve ilkeleri sistemli bir şekilde düzenleyen bir yüzyıldır. 17. yüzyıl felsefesi rasyonel yapıda olan doğayı aklımızın kavrayacak durumda olduğuna inanır. Yalnız doğanın değil felsefi konuların da akıl ile bilinebileceğini savunur.

İnsanlık tarihinde, zaman zaman yeni bir düzene kılavuzluk edecek düşünceler aranır. İşte Yeni Çağ'ın 'Aydınlanması' da bu çeşitten bir arama ve bulmadır. Aydınlanmayı başlatan soruyu ilk olarak 18. yüzyıl ortaya koymamıştır. 15. yüzyılın ortalarından beri 'insanın varlığının anlamı ve bu dünya içindeki yeri' bir problem olmuştur. 18-19. yüzyıl felsefesi bireysel ve toplumsal olarak Batı'da aydınlanmanın yaşandığı dönemdir. Bu dönem düşünürleri aklı ön planda tutarak toplumu aydınlatmaya çalışmışlardır. İnsanın aklı sayesinde tüm sorunlardan kurtulabileceği ve toplumsal olarak ebedi barışa ulaşabileceği düşüncesi hakimdir. Bu çağ **'Akıl Çağı'** olarak da isimlendirilir.

18. yüzyıl felsefesi akla güvende kendinden önceki yüzyıllardan daha da ileri gider. Buna göre insan, tabiat karşısında başarı kazanan aynı aklı, kültür dünyasına da uygulamalıdır. Akla karşı beslediği bu güven sayesinde Aydınlanma düşüncesi geleneklerin köleliğinden kurtulacağını, kaderini kendisi kendi eliyle düzenleyeceğini, insanın özgürlük ve mutluluğunun giderek artacağını savunur. Bu güvenle toplumu, devleti, dini ve eğitimi aklın prensiplerine göre yeni baştan düzenlemeye girişir. Aydınlanma, insanın düşünmede din ve geleneklere bağlı kalmaktan kurtulup kendi aklı, kendi görgüleri ile hayatını aydınlatmaya girişmesidir. Kant'a göre aydınlanma, «insanın kendi suçu ile düşmüş olduğu bir ergin olmayış durumundan kurtulup aklını kendisinin kullanmaya başlamasıdır.» Ona göre, insan bu duruma, aklın kendisi yüzünden değil, onu kullanmaması yüzünden düşmüştür; çünkü insan şimdiye kadar aklını kendi başına kullanmamış, hep başkalarının kılavuzluğunu aramıştır: *''Aklını kendin kullanma cesaretini göster!''* sözü bundan böyle parola olmalıdır. Felsefenin geniş çevrelerin eğitim ve gelişiminde yer alması, felsefe sorunları üzerinde aydınların uzun uzun durması 18. yüzyılın bir başka özelliğidir. 18. yüzyılın bu durumu, düşünce tarihinde biriciktir denebilir. Onun için bu yüzyıla 'Aydınlanma' yanında 'Felsefe Yüzyılı' da denir.

SORULAR:

1.

Kopernik'in dile getirdiği ve Galileo'nun yaklaşık bir yüzyıl sonra geliştirdiği Güneş merkezli evren sistemi Aristotelesçi evren anlayışını değiştirmiştir. Güneş'in Dünya etrafında döndüğü fikrinden vazgeçilmiş, Dünya'nın Güneş etrafında döndüğü fikri kabul görmüştür. Galileo, çalışmalarını olgu ve gözleme dayandırmış ulaştığı sonuçları matematiksel bir dil ile ifade etmiştir. 15-17. yüzyılda ortaya çıkan bu gibi gelişmeler Aydınlanma düşünürlerinin aklın gücüne duydukları güvenin temelini oluşturmuştur.

Buna göre Aydınlanma düşüncesiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) İnsan aklının doğanın sınırlarını keşfedeceğine inanılmıştır.

B) Felsefenin bakış açısı bu dünyaya yönelmiştir.

C) Doğa insan tarafından denetim altına alınabilecek bir varlık olarak görülmüştür.

D) Varlıkların Tanrı tarafından belli bir amaca göre yaratıldığı inancı hakim olmuştur.

E) Rasyonel düşünce ve akla güven duyulmuştur. **Cevap: D**

2.

15-17.yüzyıl felsefesi döneminde yapılan bilimsel çalışmalar Aydınlanma düşünürlerinin bakış açısına ve bu doğrultudaki çabasına yön vermiştir. Aydınlanma düşünürleri doğaya yönelik bilimsel açıklamaların benzerini, bireysel ve toplumsal alanda oluşturma amacı gütmüşlerdir. Bunun sonucunda Aydınlanma düşünürleri doğa bilimlerindeki başarıları sosyal ve politik alana yaymayı başarmışlardır.

Bu parçadan hareketle Aydınlanma düşünürleriyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Toplumsal kurumların düzenlenmesinde kutsal kitabı temele almışlardır.

B) Metafizik ve fizik dünya arasında bağ kurmaya çalışmışlardır.

C) Geleneklere bağlılığın toplumsal yaşamda mutluluğu getireceğini iddia etmişlerdir.

D) Toplumsal kurumları eleştiriye tabi tutarak rasyonel bir düzen anlayışını savunmuşlardır.

E) Dünyayı anlamada insan aklının yetersiz olduğunu düşünmüşlerdir. **Cevap: D**

3.

Bilimsel gelişmeler Batı'da bilgiye olan bakışı değiştirmiştir. 17. yüzyılda bilimin yöntemi felsefeye uygulanmaya başlanmış, 18.yüzyılda ise akıl ile temellendirilmiş doğru bilgiler aranmıştır. Filozoflar, bu açıdan bilginin doğasına yönelik düşünceler ortaya koymuşlardır. Bu dönem epistemolojinin temel problemi bilginin ne olduğu ve ona nasıl ulaşılacağıdır. Bilginin kaynağı konusunda öne çıkan üç görüş ise rasyonalizm, empirizm ve kritisizm olmuştur.

Bu parçaya göre 18.yüzyıl filozoflarının aşağıdaki konulardan hangisi üzerinde hemfikir oldukları söylenebilir?

A) Bilgiye ulaşmanın mümkün olduğu

B) İnsan bilgisinin sınırsız olduğu

C) İnsan zihninin boş bir levha gibi olduğu

D) Tüm bilgilerin deneyimle başlamış olduğu

E) Bilginin deneyimle değil doğuştan geldiği **Cevap: A**